

3. Закон України "Про загальні засади створення й функціонування спеціальних вільних економічних зон" [Електронний ресурс] доступ до закону: <http://www.kmu.gov.ua>.
4. Закон України "Про Національну стратегію регіонального розвитку України на 2004 – 2015 роки". [Електронний ресурс] доступ до закону: <http://www.minregionbud.gov.ua>
5. Василик О.Д. **Теорія фінансів**: [навч. посібник] / О.Д. Василик. – К.: ЦУА, 2005.- с. 480.
6. Кудряшов В.П. **Засади бюджетної політики** / В.П. Кудряшов // Фінанси України – 2007. - № 7.- С. 3 – 19.
7. Новицький В.Є. **Податкове регулювання в системі інструментів соціально – економічного розвитку: питання методології** / В.Є Новицький // Фінанси України. – 2007. - № 10.- С. 60-73.
8. Хомич Л.В. **Стратегія регіонального розвитку і планування території**/ Л.В. Хомич // Стратегічні пріоритети. - 2007 р.- №4(5).- С.142 – 149.
9. Шевчук. Н.Ю. **Структура видатків місцевих бюджетів України та особливості її побудови** / Н.Ю. Шевчук // Актуальні проблеми економіки. - 2008. – № 5 (83).- С. 202 – 207.

Рецензент: д. е. н., професор Павлов В. І.

УДК 346.548

ОСОБЛИВОСТІ РЕГУЛЯТОРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ КОМІСІЇ З РЕГУЛЮВАННЯ РИНКІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Л. В. МЕЛЬНИК
Р. В. КОСТЮКЕВИЧ

Досліджено особливості діяльності Держфінпослуг та заходи впливу за правопорушення щодо регулювання небанківського фінансового сектора України. Запропоновано напрями вдосконалення регулювання ринку фінансових послуг.

©Л. В. Мельник - к.е.н., доцент Національного університету водного господарства та природокористування,
©Р. В. Костюкевич - ст. 4-го курсу Національного університету водного господарства та природокористування

The features of Derzhfinposlug activity and measures of influence for offence in adjusting of unbanks financial sector of Ukraine are investigated. Perfection of adjusting directions on financial market services are offered.

Ключові слова: регулювання діяльності небанківського фінансового сектора, види фінансових послуг.

Досліджуючи становище фінансового ринку України, слід відмітити, що на сучасному етапі розвитку нашої країни зростає потреба у його державному регулюванні та інтеграції у світові фондові ринки. Для подолання кризових явищ у ринкових відносинах і формування соціально орієнтованої ринкової економіки важливого значення набуває розвиток нової організації, як державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг.

Огляд літературних джерел показує, що питання діяльності державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг висвітлюють значне коло науковців. Зокрема Білобжецький І. А. зазначав, що основна проблема діяльності Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг в Україні є недопрацьована законодавча база, яка потребує внесення деяких змін [1, с 128].

Янкова О. С відмітила, що основним важелем впливу з боку Держфінпослуг, щодо регулювання діяльності небанківського фінансового сектора, являються штрафні санкції, які стимулюють учасників фінансового ринку не порушувати вимог законодавства та вимог нормативно-правових актів щодо здійснення фінансових операцій [2, с 30]. Узагальнюючи думки вчених, слід наголосити на тому, що вибрана тема є досить актуальна.

Метою роботи є дослідження та виявлення особливостей регуляторної діяльності Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг.

Для досягнення поставленої мети потрібно вирішити такі завдання:

- визначення суті та ключових напрямків діяльності Держфінпослуг на фондовому ринку;
- виявити шляхи створення сприятливого законодавчого та регулюючого середовища;
- дослідити порядок встановлення санкцій за порушення вчинені на ринку фінансових послуг та недопущення дезорганізації ринку.

Характеризуючи ринок фінансових послуг, наголосимо на тому, що це має бути систематизований, взаємопов'язаний, цілісний комплекс фінансових інститутів, які мають ефективно функціонувати в межах визначеними законодавством фінансовому середовищі забезпечуючи рух капіталів за допомогою ефективної фінансової політики. Тому, 12 грудня 2002 року Указом Президента України була утворена Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України (Держфінпослуг) як інтегрований державний регулятор діяльності небанківського фінансового сектора.

Дана комісія є спеціальним уповноваженим органом виконавчої влади і наділена повноваженнями з регулювання і нагляду за діяльністю професійних учасників небанківського фінансового сектора, зокрема: страхових компаній; осіб, що здійснюють посередницьку діяльність у страхуванні; недержаних пенсійних фондів та їхніх адміністраторів; кредитних спілок; ломбардів; довірчих товариств; лізингових і факторингових компаній; інших учасників ринку фінансових послуг (крім банків, професійних учасників фондового ринку, інститутів спільного інвестування, фінансових установ, що мають статус міжурядових міжнародних організацій Державного казначейства України і державних цільових фондів); юридичних осіб, що не мають статусу фінансової установи, але надають фінансові послуги згідно із законодавством.

Проаналізуємо діяльність учасників небанківського фінансового сектора з наданих фінансових послуг за останні роки в таблиці 1.

За даними таблиці 1., впродовж останніх років спостерігається значне зростання коштів, пов'язаних з наданням різного виду фінансових послуг.

Аналізуючи регуляторну діяльність Державної комісії, слід виділити її основні повноваження, а це:

1) розробка і затвердження нормативно-правових актів, обов'язкових до виконання центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, учасниками ринку фінансових послуг, їх об'єднаннями та здійснення контролю за їх виконанням;

2) проведення ліцензування діяльності фінансових установ, затвердження ліцензійних умов провадження діяльності з

надання фінансових послуг та визначення порядку контролю за їх додержанням;

3) проведення самостійно чи разом з іншими уповноваженими органами нагляду виїзних та безвиїзних перевірок фінансових установ;

4) застосування заходів впливу до порушників законодавства про фінансові послуги тощо.

Таблиця 1*

**Види фінансових послуг, наданих
у 2005 – 2008 роках (тис. грн.)**

Вид фінансової послуги	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р. (прогноз)
Надання фінансових кредитів за рахунок власних коштів	58,95	39,2	24,8	24,9
Надання позик	45,26	10,2	35,1	35,5
Фінансовий лізинг	2020,41	2 819,3	1 963,9	1 987,8
в т.ч. юридичними особами	2 020,30	1 814,6	1 958,7	1 945,7
Надання гарантій	0,28	0,0	22,3	24,3
Факторинг	288,69	192,2	272,8	272,9
Залучення коштів установників управління майном з метою фінансування будівництва житла	1 154,1	1 624,4	1 107,5	1 127,5
Операції з обміну валют	2 285,67	2 522,9	3 445,9	3 455,9
Операції з переказу грошових коштів (без Укрпошти)	1579,8	1 861,7	1 943,7	1 943,9
в т.ч. Укрпошта	1 228,90	1 435,0	1 454,6	1 478,6
Всього	7 433,1	8 069,9	8 815,9	8 975,5

* Таблицю складено за даними [3].

Діяльність комісії реалізується через її центральний апарат та територіальні відділення. Структура центрального апарату

комісії складається з департаментів та їх підрозділів, що здійснюють регулювання окремих складових ринку фінансових послуг і нагляд за діяльністю окремих видів фінансових установ.

Щодо діяльності інших уповноважених органів, то Антимонопольний комітет України, Фонд Державного майна України, Генеральна прокуратура України, Служба безпеки України, Державний комітет фінансового моніторингу України, Державна податкова адміністрація України, Міністерство внутрішніх справ України. Фонд гарантування вкладів фізичних осіб здійснюють контроль за діяльністю учасників ринку фінансових послуг у межах своїх повноважень.

Важливою формою державного регулювання ринку фінансових послуг є ліцензування діяльності фінансових установ. Ліцензія, яка надається для здійснення діяльності з надання фінансових послуг, не може передаватися третім особам. Держфінпослуг приймає рішення про видачу ліцензії або про відмову у її видачі у строк не пізніше ніж тридцять календарних днів з дати надходження документів на видачу ліцензії.

Розпорядженням Держфінпослуг встановлена плата за видачу ліцензій на здійснення діяльності з надання фінансових послуг. Зокрема, вартість ліцензії на здійснення діяльності зі страхування життя становить 10000 грн (за 1 рік); з добровільного страхування відповідальності - 4000 грн.; з адміністрування недержавного пенсійного фонду - 30000 грн. (одноразово при одержанні); кредитної спілки щодо залучення коштів на депозитні рахунки - 200 грн.; об'єднаної кредитної спілки - 1000 грн.; кредитної спілки з надання фінансових кредитів - 400 грн.; об'єднаної кредитної спілки з надання фінансових кредитів - 2000 грн.; з надання фінансових кредитів за рахунок залучених коштів (крім кредитних спілок) - 10000 грн.; тимчасової адміністрації фінансової установи - 1000 грн [4, ст. 16].

У разі прийняття позитивного рішення про видачу ліцензії Держфінпослуг зобов'язана оформити ліцензію не пізніше ніж за п'ять робочих днів з дня надходження документа, що підтверджує внесення плати за видачу ліцензії.

Проте, на нашу думку, незважаючи на прибутковість організацій, надмірно встановлена плата за видачу ліцензії на

здійснення таких видів діяльності: зі страхування життя, з добровільного страхування відповідальності, з адміністрування недержавного пенсійного фонду та надання фінансових кредитів за рахунок залучених коштів. Плата за видачу ліцензії не повинна перевищувати 5000 грн., що стимулюватиме діяльність учасників ринку.

Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг України визначені обмеження в наданні певних видів фінансових послуг. Зокрема, не можуть суміщатись:

- діяльність з прямого або опосередкованого залучення фінансових активів від фізичних осіб із зобов'язання щодо наступного їх повернення з наданням будь-яких інших фінансових послуг;

- діяльність з надання кредитною установою фінансових кредитів за рахунок залучених коштів з наданням будь-яких інших фінансових послуг;

- діяльність ломбардів з надання послуг фінансового кредиту з наданням будь-яких інших фінансових послуг;

- діяльність з адміністрування пенсійних фондів із діяльністю з управління Фондом операцій з нерухомістю;

- діяльність з управління Фондом операцій з нерухомістю з діяльністю з управління активами інститутів спільного інвестування;

- діяльність з управління Фондом операцій з нерухомістю з наданням

будь-яких інших фінансових послуг [5, ст. 17].

Ці обмеження не поширюються на банки, для яких банківською ліцензією та письмовим дозволом Національного банку України № 388 визначається перелік можливих операцій.

У разі порушення фінансовими установами вимог законодавства та вимог нормативно-правових актів щодо здійснення фінансових операцій, Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України застосовує до них такі заходи впливу:

- 1) письмове розпорядження про усунення порушення;
- 2) вимога щодо скликання позачергових зборів учасників фінансової установи;
- 3) накладення штрафів;

4) тимчасове зупинення або анулювання ліцензії на право здійснення діяльності з надання фінансових послуг;

5) відсторонення керівництва від управління фінансовою установою та призначення тимчасової адміністрації;

6) затвердження плану відновлення фінансової стабільності фінансової установи;

7) порушення питання про ліквідацію фінансової установи.

Зобов'язання порушника вжити заходів для усунення порушення оформляється письмовим розпорядженням уповноваженого органу і передбачає ліквідацію у визначений строк виявлених порушень законодавства про фінансові послуги. Про факт ліквідації порушення фінансова установа зобов'язана письмово повідомити контролюючий орган.

За правопорушення, вчинені на ринку фінансових послуг, на юридичних осіб накладаються такі штрафні санкції:

1) за діяльність без ліцензії, одержання якої передбачено законом - у розмірі до 5000 неоподаткованих мінімумів доходів громадян, але не більше 1 % від розміру статутного капіталу юридичної особи;

2) за ненадання, несвоєчасне надання або надання завідомо недостовірної інформації - у розмірі до 1000 неоподаткованих мінімумів доходів громадян, але не більше 1 % від розміру статутного капіталу юридичної особи;

3) за ухилення від виконання або несвоєчасне виконання розпоряджень державних органів про усунення порушень щодо надання фінансових послуг - у розмірі до 500 неоподаткованих мінімумів доходів громадян, але не більше 1 % від суми статутного капіталу.

На фізичних осіб за правопорушення, зазначені в пунктах 1, 3 передбачено накладання штрафу в розмірі від 20 до 50 неоподаткованих мінімумів доходів громадян, а в пункті 2 - від 50 до 100 неоподаткованих мінімумів доходів громадян [2, ст. 27].

У разі несплати штрафу у добровільному порядку у зазначений строк, він стягується уповноваженим державним органом у судовому порядку.

За умови вчинення фінансовими установами серйозних та повторних порушень законодавства Держфінпослуг може бути прийнято рішення про зупинення дії або анулювання їх ліцензій на надання певного виду фінансових послуг.

У разі систематичного порушення фінансовою установою норм законодавства та підзаконних нормативних актів, провадження нею забороненої діяльності чи діяльності без відповідної ліцензії Держфінпослуг може бути прийнято рішення про ліквідацію фінансової установи. Таке рішення підлягає реалізації шляхом звернення Комісії до суду з позовом про ліквідацію установи. У разі виявлення порушень законодавства про фінансові послуги посадові особи Держфінпослуг складають акт про порушення або акт перевірки з викладенням у ньому змісту виявлених порушень.

Обставинами, що пом'якшують відповідальність за правопорушення на ринку фінансових послуг, визнаються: добровільне відшкодування фінансовою установою завданих збитків або усунення заподіяної шкоди, вчинення незначного порушення. Рішення про застосування заходів впливу можуть бути оскаржені в уповноважених державних органах або в суді.

Проте, незважаючи на перспективи свого розвитку, основними проблемами державного регулювання ринку фінансових послуг в Україні є:

- відсутність довгострокової цілісної програми розвитку ринку фінансових послуг України;
- слабка координація дій між фінансовими регуляторами (НБУ, ДКЦПФР та Держфінпослуг) як на рівні формування регуляторної бази, так і в процесі повсякденної наглядової діяльності;
- відсутність концептуальних засад і стратегічних напрямів подальшого інституційного розвитку системи регулювання і нагляду за фінансовим сектором в цілому та окремими його сегментами зокрема;
- недостатня кількість кваліфікованих кадрів у сфері державного регулювання і нагляду за фінансовим сектором економіки;

В зв'язку з вищевикладеним, першочерговими напрямками вирішення проблем функціонування Держфінпослуг, згідно Указу президента, вбачається:

- внесення змін до законодавства з метою усунення перешкод для забезпечення належної операційної та фінансової незалежності комісії як фінансового регулятора;

- ініціювання та участь у підготовці довгострокової цілісної Стратегії реформування та розвитку фінансового сектора України, включаючи розвиток банківської системи та небанківського фінансового сектора, а також системи державного регулювання і нагляду за діяльністю фінансового сектора;

- проведення наукових та прикладних досліджень у сфері діяльності небанківського фінансового сектора;

- сприяння поетапному впровадженню у небанківському фінансовому секторі України міжнародно-визнаних стандартів бухгалтерського обліку, фінансової звітності, аудиту, розкриття інформації та корпоративного управління;

- формування умов для утворення компенсаційних механізмів на ринках фінансових послуг;

- сприяння розбудові системи спеціалізованого навчання та підвищення кваліфікації працівників небанківських фінансових установ та представників супутніх професій, що надають відповідні послуги таким установам;

- сприяння проведенню широкої просвітницької роботи щодо діяльності небанківського фінансового сектора серед споживачів фінансових послуг [6, ст. 28].

На нашу думку, основна діяльність цієї комісії в Україні повинна бути спрямована на забезпечення найважливіших принципів функціонування розвинутого ринку фінансових послуг, серед яких:

- ефективність регулятивних дій щодо небанківського сектора ринку фінансових послуг;

- відкритість ринку та його законодавча і правова впорядкованість;

- забезпечення утворення вільної конкуренції;

- соціальна справедливість та захист інтересів його учасників.

Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг співпрацює з Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку (ДКЦПФР). Для ефективнішої діяльності та узгодженості повноважень, пропонуємо об'єднати їх в один державний орган, що значно полегшить їх функціонування і роботу підконтрольних суб'єктів, пов'язану із звітуванням про фінансові операції, небанківського фінансового ринку. Але ця пропозиція обумовлює питання нової проблеми, яка потребує подальших досліджень.

Бібліографія

1. **„Фондовий ринок”** підручник для студентів спеціальностей облік і аудит ВНЗ – 2-ге вид. доп. і перер., І. А. Білобжецький , - Житомир: ПП. „Рута”. - 2005. – с. 672.
2. **Забезпечення майнової самостійності комерційних організацій: зарубіжний досвід правового регулювання**, О. С. Янкова // Правничий часопис Донецького університету. - 2000. - №1(4) - с. 27 - 30; 35.
3. www.dfp.gov.ua
4. **Регулювання ринку фінансових послуг**, В. І. Крисюк // Фінанси України. -2006. -№ 5. - с. 29-34.
5. Закон України **"Про фінансові послуги і державне регулювання ринків фінансових послуг"** (№ 664-14) від 12.07.2001 року.
6. Указ Президента України **"Про Державну комісію з регулювання ринків фінансових послуг України"** (292/2003) від 04.04.2003 року.

Рецензент: д. е. н., професор Гринчуцький В.І.

УДК 330.534.4 (477.82)

РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ПРОЦЕСІВ РЕГУЛЮВАННЯ МІЖБЮДЖЕТНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

К. В. ПАВЛОВ

В статті виявлено, що протягом майже десяти років існування незалежної України питанню міжбюджетних відносин не приділялось належної уваги. Навіть саме поняття таких відносин не було законодавчо визначено.

It is discovered in the article, that during almost ten years of existence of nezalezhnoy Ukraine to the question of mizhbyudzhethnikh relations not spared the proper attention. The concept of such relations was not legislatively certain even.

Ключові слова: видатки, влада, органи місцевого самоврядування, бюджетна система, бюджетні кошти.

© К.В. Павлов - аспірант Національного університету водного господарства та природокористування